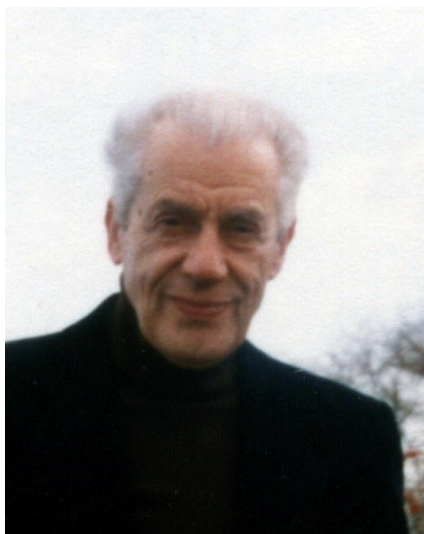

SOLYMOS PÉTER EMLÉKÉRE

Solymos Péter zongoraművészre, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola egykori kiváló professzorára emlékezünk, születésének 110. és halálának 20. évfordulóján az alábbi összeállítással.

Tanulmányait Budapesten, Bécsben és Párizsban végezte Dohnányi Ernő, Franz Schmidt és Lazare-Lévy professzoroknál. Mesterei és azok a művészek, akiknek játéka hatással volt rá, egyaránt közrejátszottak abban, hogy Solymos Péterben a század zongoraművészete legbecsesebb hagyományának megőrzőjét, folytatóját és megújítóját tisztelhetjük.

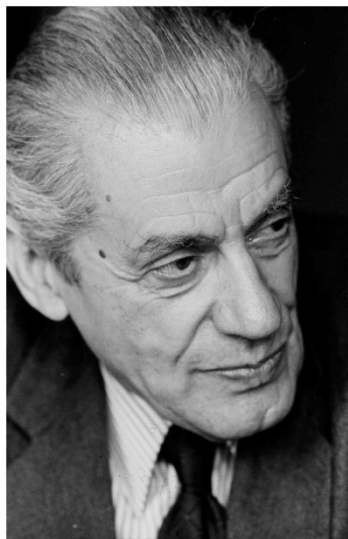

Európa-szerte ismert koncertező művészként a barokk, klasszikus és romantikus zongorairodalmon kívül kortárs-szerzők műveit is gyakran műsorára tűzte. Bartók számos művét ő mutatta be Magyarországon. Különösen ismert kiváló előadója volt a századforduló francia zeneszerzőinek, Debussynek és Ravelnek, de játszott Franck Martint és Schönberget is. Kortárs magyar szerzők: Durkó Zsolt, Lajtha László, Veress Sándor, Huzella Elek, Soproni József, Farkas Ferenc műveinek bemutatója is az ő nevéhez fűződik.

Zongorázása rendkívül plasztikus, karakteres volt, jellemzője a csodálatosan kifejező, énekszerű, szinte emberi zongorahang.

Utolsó évtizedeiben tevékenységét főleg a tanításnak szentelte, ezért nyilvánosság előtt ritkábban szerepelt. Ezen alkalmakkor viszont rendkívüli műsorokat választott, pl. Bach: Wohltemperiertes Klavier-jének mind a 48 prelúdium és fűgáját, valamint Debussy: 24 prelűdjét, Beethoven és Schubert utolsó szonátáit.

Előadóművészként csakúgy, mint tanárként legfőbb célja a zenemű feltétlen szolgálata, az abszolút kottahűség, a szerző szándékainak kikutatása, a mondanivaló lényegének megtalálása volt. Soha nem értett egyet olyan előadókkal, akik a saját elképzelésüket, érzelmeiket a mű fölé helyezték.

Korunkban egyedülállónak számított az a sokirányú és mély műveltség, amivel Solyómos Péter rendelkezett, és amely természetesen nemcsak a zenét, hanem a

társművészeteket is magába foglalta. Baráti köréhez mindig számos író, képzőművész és muzsikus is tartozott.

A Zeneművészeti Főiskolának fél évszadon át (1948-1995) volt a professzora. Tanítása során hihetetlen természetességgel és biztonsággal világította meg a legproblematikusabb zenei részleteket is. Éleslátása mindig nagy hatást gyakorolt a növendékeire. Nem a teljes produkciót boncolgatta, szedte szét ízekre hanem csak egy-két ponton avatkozott be, és ettől az egység magától megteremtődött. Soha nem tűrt értelmetlenséget, stílusalanságot, önkényeskedést. Mindig rendkívül kifejezően, gyönyörűen játszotta elő a kérdéses részt.

Mester és egyik tanítványa (Sirokay Zsuzsanna)

Nemzetközi elismertségét jelezte számtalan külföldi növendéke, akik Hozzá jöttek Magyarországra. Nagy nemzetközi versenyek zsűrijébe, valamint külföldi főiskolákra vendégprofesszornak, kurzusok tartására hívták meg rendszeresen. Pedagógiai munkásságának része a számos nagyszerű kottaközreadás, melyek hiányt pótolnak és a hiteles előadást szolgálják.

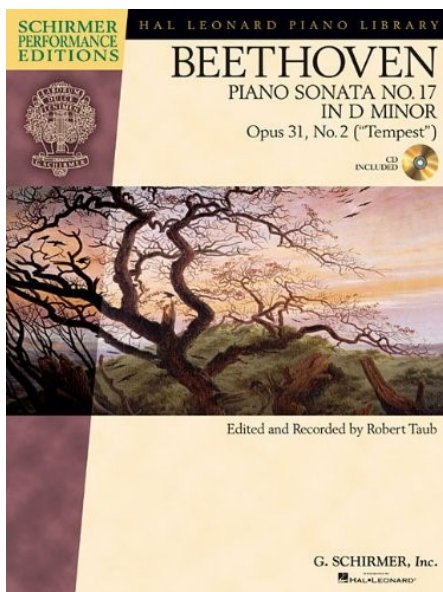
Szeretetteljes, segítőkész, közvetlen egyénisége, csendes humora, olyan szoros kapcsolatot teremtett növendékeivel, hogy azok egész életükben barátként szerették és tisztelték Őt.

Ami engem illet, hálás vagyok a Sorsnak, hogy növendékeként, majd felnőtt muzsikusként, élete végéig kapcsolatban lehettem drága Mesteremmel.

Schweitzer Katalin

II.

SOLYMOS PÉTER* MIÉRT NEM VIHARSZONÁTA A VIHAR -SZONÁTA?

Tudjuk, nem a zeneszerzők voltak, kik műveiknek, szonátáiknak nevet adtak. Kiadók voltak azok, akik rendszerint általuk kitalált elnevezésekkel vevőkörük számára kívánták vonzóvá tenni a műveket. Ritkán volt azonban az elnevezés olyan félremagyarázások forrása, mint az op. 31-es d-moll szonáta esetében.

A legtöbb Beethoven életrajz említést tesz arról, hogy amikor Schindler kérdést intézett Beethovenhez, hogy mit akart mondani ezzel az újszerű szonátával, Beethoven rövid válasza annyi volt: olvassa el Shakespeare Vihar-ját.

Különösképpen legjobb tudomásom szerint soha senki nem próbálta kutatni, mire gondolhatott Beethoven ezzel a kijelentésével. El tudom képzelni, hogy egy-egy kíváncsibb érdeklődő, elkezdvén olvasni a Vihart és a darab elején azonnal egy hajótörést is okozó, tombol viharról olvas, megnyugodva, feleslegesnek is tartja a tovább olvasást. Gondolom, nem kell mondani, hogy nem erről van szó.

A szonáta keletkezési ideje 1802. Tragikus év Beethoven életében. Hallása huzamosabb idő óta romlik, felködlik benne egyszerre csak a gondolat, nem kell-e munkájának, művészetének kényszerű abbahagyásával szembenéznie, nem jelenti-e ez az olyannyira igényelt emberi kapcsolatainak kényszerű megszakadását. Szégyelli sorsát, nem akar az emberek terhére lenni.

Beethoven kézírása végrendelet

"Ó, ti emberek, akik engem mogorvának, bolondnak vagy embergyűlölőnek néztek, mennyire igazságtalanok vagytok hozzám! ...gondoljátok meg, hogy hat év óta szörnyű baj lett úrrá rajtam... Én, aki élénk, tüzes véralakkal születtem és fogékony voltam a társas élet szórakozásai iránt is, kénytelen voltam korán elkülönülni a többiektől és magányosan élni életemet...

Hogyan is vallhattam volna be épp annak az érzékemnek gyarlóságát, amelynek énbennem tökéletesebbnek kellene lennie, mint másokban, amely egykor valóban olyan tökéletes is volt, mint csak keveseké pályatársaim közül

Balsorsom kétszeresen fájdalmas, mert félreismernek miatt. Így kell élnem, mint a száműzötteknek...

Keves hja volt, hogy nem magam vettem véget életemnek Csak a művészet tartott vissza ettől egyedül. Így érzem, lehetetlen itt hagynom e világot, mielőtt létrehoztam volna, amire hivatásom képesít ...

Istenem, te belelátsz a szívembe, te ismersz, te tudod, hogy emberszeretet és jószág lakozik bennem...

Aki boldogtalan, vigasztalódjék azzal, hogy bennem osztályosára talál, társára, aki minden természeti akadály ellenére mégis minden tőle telhetőt megtett, hogy az igazi művészek és igaz emberek sorába emelkedjék..."

Ebben a lelkiállapotában írja meg a Heiligenstadt-i testamentumot. Néhány nappal később hozzáírt soraiból idézek: „Igen, a szeretett reménységnek, hogy legalább bizonyos fokig meggyógyuljak, el kell hagynia. Ahogyan az őszi levelek hervadtan hullanak le, ez is elszáradt számomra. Csaknem úgy, ahogy idejöttem – megyek el – még az ifjonti magabízás, mely szép nyári napokon

lelkesített, az is eltűnt." Érthetetlennek tűnik, hogy a végrendelet és a szonáta egyidejűsége eddig figyelmen kívül maradt.

Kérdezhetjük most, milyen vonatkozásban van ez a Vihar-ral? Hiszen ez a darab korántsem tragikus, befejezése pedig egy feloldó „happy end”. Igen ám, de Shakespeare egy epilógust fűzött hozzá, amit a hagyomány szerint a Prosperót játszó színész a darab befejezése után a leeresztett függöny előtt mondott el. Tudnivaló, hogy a Vihar Shakespeare utolsó darabja. Hogy ő is tudatában volt ennek, az kiderül ebből az epilógusból, amely tulajdonképpen nem más, mint búcsúja a színpadtól, mely számára éppen úgy az életet jelentette, mint Beethovennek a saját zenéje.

Az epilógus kezdő sorai:

*„Varázserőm elszállt, odalőn
s ha még maradt csekély erőm,
az a magamé csak
és az is bizony kevés.”*
(Babits nyomán)

A két fenti idézet – úgy gondolom – egyértelműen jelzi, mire gondolhatott Beethoven Schindlernek tett kijelentésével, egyúttal azt is, hogy úgy érezte, ez a szonáta egyértelműen tükrözi akkori lelkiállapotát, melyről nagyon is érthetően nem óhajtott, de nyilván nem is tudott volna beszélni, és éppen Schindlernek nem, - akit köztudottan nem tartott egyenlő szellemi partnernek.

SONATE.

311

Op. 31. N° 2.

17. *Largo.* *Allegro.* *Adagio.* (5)

mp *p* *criso.* *sf*

Largo. *Allegro.* (10)

mp *p* *criso.* *sf*

(15)

(20)

(25)

(30)

1) The fingering in italics and the pedal indications are Beethoven's.

L. V. Beethoven: Sonata n° 17 «Tempest», Op. 31 n° 2 (1802) (26:37)

I. Largo - Allegro (00:00) II. Adagio (8:40) III. Allegretto (19:04)

Claudio Arra (zongora)

Kíséreljük meg nyomon követni, miként tükröződik ez a lelkiállapot a d-moll szonátában. Nem kétséges, tragikus mű; ezt az első tétel rögtön félreérthetetlenné teszi. Mint tétova sejtés emelkedik fel a mélyből a kezdő arpeggio, amelyre a válasz – lágy moll – is inkább nyugtalan, mintsem izgatott: az arpeggio értelme még nem világos. Az izgalmat azonban már a második, dúr felé mutató arpeggio kiváltja: ritmikus, majd szinkopált harmóniak fölött felfelé törtető – mintha menekülést kísérelne –, majd közel három oktávnyit lefelé zuhanó hangpárok és súlyos ökölcspapasokként ható sf-ek után –, mintha az ellenkező irányban is kitörni akarna – szólal meg, ezúttal kérérlhetetlen

határozottsággal az arpeggio főtéma. (Csak zárójelben: mintha a főtéma fokozatos bevezetése, majd később a recitativo megjelenése korai megérzése lenne a IX, szimfóniának. A hangnem is d-moll!) A válasz a megismételt arpeggióra mindkétszer egy szinte kishitű, kegyelemért esdő, egyetlen hang körül keringő kromatikus motívum, de már az ütemenként ismétlődő arpeggiókra válaszoló sf-ütések ellenállni akarásra is utalnak. A középszólamban zakatoló triólák hajtják előre a történetet. (Fontos, hogy az előadó a bevezetés nyolcadai, majd a triólák nyolcadai között határozott különbséget tegyen, a triólák elnagyolása gyakran eredményezi, hogy a 4/4-es lüktetésből még nem is csak alla breve, hanem ütemenkénti összefoglalás lesz, s ez sokat elvesz a téma hangjainak súlyosságából.)

Hangulati kontrasztokat hiába keresünk ebben a tételben. Minden periódusképzési lehetőséget szinte elsodor az állandóan szélső regiszterek között fel-le hullámzó hajszoltság. Csak a második téma periódusszerű, de az sem domináns-tonika megfeleléssel, hanem fordítva, a domináns válasz révén utat nyitva a lélegzet nélküli tovább rohanásra. Az expozíció végén még nyugodtan induló zárótémát is rögvést izgatottá teszik a szinkopált ismétlések. Titáni küzdelem színhelye a tétel középrésze, a magát megadni nem akaró lélek feszül itt szembe a szüntelen lesújtó sorssal, majd hull alá, míg egyszerre csak a tételt megindító arpeggio szólal meg, formai szempontból egyértelműen a visszatérést jelezve. De – megismételhető-e egyáltalán a bevezetés, elképzelhető-e egyáltalán, hogy a válasz ugyanúgy hangozzék el? Egy feszült lélektani pillanat szó szerinti megisméltése alighanem banálisnak hatna, a tétel feszültségét nullára csökkentené. Kérdezhetnénk azt is, hogy a visszatérés miért nem hagyományosan, a főtémmával indul. Nos, annak lehetőségei a középrészben már kimerültek, azzal további feszültség aligha lenne elérhető.

Úgy tűnik, holtpontra érkeztünk. Ekkor támad Beethovennek azonban az az egyszerű gondolata, hogy szinte emberi hangon, egy recitatívóban beszéljen elesettségről. Döböntően hallgatjuk, az újra támadt feszültséget a recitativo pedálba burkolt, szinte elidegenített hangzása is fokozza. (A pedálos hangzást a mai zongora lehetőségeihez mérten, pedálvibratóval, félpedállal, nem pedig a kezdő akkord letartásával kellé megvalósítani.)

Az F-dúr felé mutató arpeggiót követő második recitativo térélelő hangközlépéseivel és a váratlan f-mollal jelenti a további fokozást, amit szinte az elviselhetetlenségig tetéznék a recitativo kicsengését követő feszes ritmikájú, tartott tempójú, pp-ból induló akkordok, fisz-mollon, g-mollon keresztül óriási emelkedéssel jutva el a melléktémáig és onnan a feszültség csökkenése nélkül a tétel mélyben elhaló végéig. Beethoven pokoljárásának mondhatnánk ezt a

tételt, és vele együtt végig járva az utat, még inkább megértjük, hogy nem akart – nem tudott – beszélni róla.

A nyugalmat a második tételben is voltaképpen csak az adagio tempó szuggerálná. Valójában már az egymástól távol levő regiszterekben váltakozva megszólaló főtéma is az első tétel zaklatottságának nyomait mutatja. Szaggatott üstdob-tremolók fölött indul majd el egy széles ívelésű átvezető dallam, de ennek crescendója megtörik és végre megnyugodva megszólalhat a tétel, sőt, az egész mű egyetlen himnikusan éneklő témája. Mintha csak erről szólnának a Vihar-epilógus sorai is:

*„Kétségbe kéne esni ma,
ha nem könnyítne szent ima”
(Babits)*

Sheet music supplied by: www.music-scores.com

Sonata in D minor

2nd Movement

Ludwig van BEETHOVEN
(1770-1820)
Op.31, No.2

Adagio

p *sf* *p cresc.*

8 *tr* *p* *sf*

13 *f* *p*

18

22 *cresc.* *p* *cresc.*

A belső béke azonban csak pillanatnyi, a mélyben dübörgő üstdob-tremolók, diszszonancia-ütközések visszazökkentenek. A rövid kódában, a kis-oktávban ismétlődő f-esz-d mintha már a következő tétel témájának f-e-d-jére mutatna előre.

Az utolsó tétel allegretto tempójelzése sok vitára adott okot. Úgy gondolom, hogy az első tétel végén, a mélyben hangzó hármashangzat felbontás tematikailag az

utolsó tétel témája felé mutat és tempó szempontjából is kulcsot ad kezünkbe. Ezt elfogadva: az allegretto egész ütemekre vonatkozik. Jellegében ez a tétel is szorosan csatlakozik az előzményekhez, nyugtalan, pillanatnyi megállás nélkül, telve dinamikai, sőt ritmikai ütközésekkel hajt előre, míg a végén kimerülve, a mélybe hullva tűnik el a semmiben.

<http://www.score-on-line.com>
Score
 on-line

Sonata No. 17 in D minor
 « Tempest »
 Op. 31 N° 2

DIL0020c #1/13

III.

Ludwig van BEETHOVEN
 (1770-1827)

Allegretto

Küzdelem a sorscsapások ellen az egész mű. Hogy a küzdelemnek mi az eredménye, arra mindhárom tétel pp-végződése enged következtetnünk: megadás, kiszolgáltatottság, a saját erő elégtelenségének érzése.

Szerencsére – tudjuk – erről a mélypontról Beethoven fel tudott emelkedni.

*PARLANDO XXXI. évfolyam 6-7-8. szám, 1989 június-július-augusztus (Zongora mellett. Szerkesztette: Ábrahám Mariann)

III.

SOLYMOS PÉTER MUZSIKA

IV.

SOLYMOS PÉTER NÖVENDEKEINEK NÉVSORA 1948-1995 KÖZÖTT A ZENEMŰVÉSZETI FŐISKOLÁN

Allender, June
Balla György
Baranyi Klára
Bótay Éva
Both lehel
Choi Insu
Citrovszky Ilona
Csáky Katalin
Delley József
Gerhát László
Gyimesi László
Harsányi Sára
Hasler, Stefan
Hirschberg Henrik
Haag, Ivo
Holló Mária
Horváth Adrienne
Horváth Ferenc
Horváth József-Mária
Horváth Kinga
Hódosy Enikő

Irmay Kálmán
Jackson, Graham
Körmendi Klára
Králik János
Lajos Judit
Lantos István
Lukács Judit
Lux Erika
Miklós György
Németh Éva
Naboyuki...
Noda, Yumi
Oromszegi Bence
Radványi Mária
Schweitzer Katalin
Sirokay Zsuzsa
Soós Adrienne
Sopronyi Mária
Szabó Andrea
Szabó Teréz
Szabó Zsuzsa
Szegedi Anikó
Szilasy Alex
Szokolay Gergely
Szörényi Csilla
Tanimoto, Satoko
Teóke Géza
Varasdy Emmi
Váraljai Ágnes
Vázsonyi Bálint
Velösy Zsuzsa
Vigh Kristóf
Watanabe, Kendji
Wehner Krisztina

(Összegyűjtötte: Schweitzer Katalin)

V.

A SOLYMOS PÉTER 100. ÉVES SZÜLETÉSNAPJÁRA RENDEZETT EMLÉKKONCERT SZEREPLŐI (2010 október)

Jobbról-balra: Both Lehel, Körmendy Klára, Ivo Haag, Noda Yumi, Soós Adrienne, Lux Erika, Várallyay Ágnes, Lantos István, Schweitzer Katalin

VI.

SOLYMOS PÉTER HANGFELVÉTELEIBŐL

Haydn: D-dúr szonáta - Hob XVI 42 - Solymos Péter - 1972:
<https://youtu.be/eQYhYju23DU> (10:48)

Ravel: G-dúr zongoraverseny - Solymos Péter & MR Szimfonikus Zenekara - vez.:
Borbély Gyula (1957)

<https://youtu.be/QOc8xwhvdVw> (21:36)

Bartók: Improvizációk magyar parasztdalokra Op. 20 - Három csíkmegyei népdal -
Szonáta

https://www.youtube.com/watch?v=esUiH2gXJK8&list=OLAK5uy_nzlJnrQqHTdrAB_HZRF3KJriqfCcdXj5e8

Bartók: Improvizációk magyar parasztdalokra Op. 20

- I. Molto moderato (1:08)
- II. Molto capriccioso (0:56)
- III. Lento rubato 2:23)
- IV. Allegretto scherzando (0:41)
- V. Allegro molto (1:51)
- VI. Allegro moderato, molto capriccioso (1:23)
- VII. Sostenuto, rubato (2:08)
- VIII. Allegro (1:49)

Három csíkmegyei népdal

- I. Rubato (1:49)
- II. L'istesso tempo (1:23)
- III. Poco vivo (0:59)

Szonáta

- I. Allegro moderato (4:38)
- II. Sostenuto pesante (6:01)
- III. Allegro molto (3:31)

© 1958 HUNGAROTON RECORDS LTD.

Beethoven: C-dúr szonáta op. 53. (Waldstein) Solymos Péter /1990.10.09./

<https://youtu.be/NHpg6U8-et8> (26:15)

Debussy - Péter Solymos (1960) Suite bergamasque

<https://youtu.be/ooTM5CUyOOo> (17:28)

[0:00](#) : Prélude (F major)

[4:14](#) : Menuet (A minor)

[8:42](#) : Clair de lune (Db major)

[13:18](#) : Passepied (F# minor)

LP Qualiton LPX 1146

Debussy - Péter Solymos (1960) Children's corner

<https://youtu.be/jFSPCzzG3T0> (16:13)

Bartók: Szonáta két zongorára és ütőhangszerekre

I. tétel

https://youtu.be/X4VoeVU_Gq8 (13:39)

II. tétel

<https://youtu.be/EjbWN1rXmL4> (6:11)

III. tétel

<https://youtu.be/nPsAUGIFhcs> (6:40)

Solymos Péter és Losonczi Andor-zongora

Sándor János és Petz Ferenc-ütőhangszerek

Vezényel: Lukács Ervin

© 1958 HUNGAROTON RECORDS LTD.

Schubert: B-dúr szonáta D. 960. - 2. tétel

Előadja: Solymos Péter (1985):

<https://youtu.be/vcMeBkqVwE> (9:24)

VIII.

**LANTOS ISTVÁN GYÁSZBESZÉDE SOLYMOS PÉTER TEMETÉSÉN
(HANGFELVÉTEL):**

<https://youtu.be/pgKLL8sP4rw>